

Vladimir Kokole*

PROBLEMI CENTRALNIH KRAJEV V SR SLOVENIJI

Teorija o centralnih krajih — prvi znanilec systemskega pristopa ali modeliranja v geografiji —, taka kot jo je prvi razvil pred dobrimi štiridesetimi leti Walter Christaller, je doživela zlasti v zadnjih dveh desetletjih dosti kritike, tako na vzhodu kot na zahodu; tako s strani geografov kot ekonomistov in polemika še zdaleč ne kaže, da bi bila končana. Kritiko, da empirična dejstva (n.pr. stvarno omrežje mest v Veliki Britaniji) ne potrjujejo geometričnih in drugih strukturnih prvin omrežja oz. sistema — in nanje se teorija predvsem nanaša — zavrača že sam Christaller, saj poudarja, da je hotel z njo razviti le deduktivno splošno teorijo, ki dopušča modifikacije v dejanski teritorialni izobliki omrežja. Empirične raziskave, oziroma poskusi verifikacije so dali različne rezultate. Ena prvih in še vedno najbolj temeljitih analiz, ki jo je izvedel B. Berry že pred dobrimi dvajsetimi leti na primeru dela ameriške države Iowa, je potrdila mnoge premise, ki so implicitno ali eksplicitno dane v Christallerjevi formulaciji teoretske zasnove. Omeniti pa je treba tudi njegovo študijo za del zvezne države Washington, ki je na primer hierarhično zgradbo potrdila in dala zanjo tudi racionalno pojasnilo. Sovjetske kritike so letele predvsem na račun poudarka na storitvenih dejavnostih kot determinantni za strukturiranje mest (Poskiševskij) in zanemarjanju proizvodnih industrijskih dejavnosti (v smislu I. in II. oddelka Marxove sheme).

Posebno pozornost je treba posvetiti kritiki, ki je prišla s strani ekonomistov (kolikor so se vobče ukvarjali s problemom distribucije dejavnosti v prostoru). Značilno se mi pri tem zdi dejstvo, da je prav Lösch, kot prvi ekonomist, ki se je pojavil na tem polju, razvil — neodvisno od Christallerja in skoraj sočasno — model, ki je bolj podoben kot različen od Christallerjevega, a z manj togo hierarhijo.

Ta-le prispevek ni noben nov doprinos k teoriji centralnih krajev. Moj namen s tem referatom ni, da bi se spustil v izčrpno polemiko okrog premis teorije o centralnih krajih, ker za to preprosto tu niman priliko. Pač pa, da — ob konfrontaciji nekaterih novejših tez v zvezi z determinantami in z dejanskim stanjem omrežja centralnih krajev v Sloveniji (pa tudi omrežja mest in njihovih funkcij vobče) — nakažem nekatere možne smeri in vidike pri nadaljnjem raziskovanju, ki se odpirajo že zgolj iz ponovnega ovrednotenja obstoječih raziskav tega omrežja.

* Dr., izr. univ. prof., Zavod SR Slovenije za družbeno planiranje, 61000 Ljubljana, Gregorčičeva 25, glej izvleček na koncu zbornika.

Hierarhična zgradba sistema centralnih krajev je eden bistvenih temeljnih kamnov teorije. Empirično jo je bilo neki obliki praktično povsod ugotoviti, četudi ne v tako strogo »stopničasti« strukturi kot v prvotnem Christallerjevem modelu. B. Garner¹ jo je v povzetku spoznanj o obnašanju dejavnosti v prostoru slejkoprej navaja kot enega najbolj splošnih atributov; omeniti je treba tudi značilni prispevek dveh mlajših sovjetskih avtorjev, Horeva in Larmina², ki za Sovjetsko zvezo ugotavljata ne le, da gre trend prostorskega razporejanja dejavnosti na sploh, predvsem pa storitvenih, v smislu določnejšega oblikovanja hierarhične zgradbe; ampak tudi, da je tudi tista, ki jo naj bi socialistična družba pri zasledovanju svojih ciljev izrecno forsirala. Ob tem bi kazalo omeniti pripombo enega od kritikov klasične Christallerjeve teorije, ki pravi — ko ugotavlja, da delovanje tržnih mehanizmov v kapitalističnem sistemu res ne omogoča, da bi se formiralo (zlasti v oligopolnem položaju) pravilno oziroma enakomerno hierarhično strukturirano omrežje — da pa je to nemara mogoče v socialističnem sistemu zaradi večjega vpliva družbe na racionalno razporeditev.

O nehierarhičnem vzorcu prostorske razporeditve **določenih** storitvenih dejavnosti govori v bistvu že Christaller sam (turistični centri!). Kako more priti — ob določenih pogojih — do »zloma hierarhične strukture« omenja tudi Berry³ in veže ta pojav na situacijo, ko »oddaljenost ne nudi več zaščite«; to je, ko nastanejo bistveni premiki v dostopnosti. To pa se zgodi v območjih večje zgostitve prebivalstva in zelo dobre in zaradi uporabe avtomobila bolj ali manj univerzalno ugodne dostopnosti do katerekoli točke v zgostitvenem območju; to je, v metropolitanskih območjih večjih mest. V takem primeru, trdi Berry, se pojavijo nove oblike specializacije **polinuklearnega tipa**. Berry povdarja v svojem novejšem delu⁴, da ostaja osnova teorije o centralnih krajih nekaj temeljnih konceptov: koncept **dometa** (range) neke dobrine (ali storitve), koncept **praga** in koncept **prostorske hierarhične strukture**.

V tekstu, ki sledi podajam nekaj ugotovitev, ki jih je bilo mogoče napraviti na to tematiko **ob nadaljnji obravnavi** sistema centralnih krajev, kakor je že bil ugotovljen v eni mojih predhodnih študij.

Ta študija* je pokazala, da imamo na slovenskem ozemlju devet (podrobnih) stopenj, od katerih so najnižje centralne vasi, za najvišjo pa šteje Ljubljana. Te stopnje (mimo centralnih vasi) se grupirajo v tri glavne skupine ali vodilne stopnje, ki jih reprezentirajo centri devete, šeste in tretje (podrobne) stopnje, to je na višji, srednji in nižji ravni.

Glede na reprezentativne dejavnosti na teh stopnjah so bile (po anketi) empirično ugotovljena specifična gravitacijska območja teh centrov in to glede na to ali določeni center s temi funkcijami izključno zajema celotno gravitacijsko območje, ali samo pretežno. Ugotovljena so bila območja, kjer se gravitacijske silnice prepletajo. Analiza je pokazala, na da »spod-

¹ B. Garner: Models of Urban Geography and Settlement Location v Models in Geography, Ed. Chorley and Haggett, 1967, str. 304.

² Larmin, Mojsenko, Horev: Problemy urbanizacii u SSSR, Moskva 1971, str. 32—54.

³ B. Berry: Geography of Market Centres and Retail Distribution, Chicago, 1967, str. 123

⁴ B. Berry: Urban Hierarchies and Spheres of Influence. V knjigi: Geographic Perspectives on Urban Systems; 1970, str. 174

* V. Kokolet: Centralni kraji v SR Sloveniji. Geografski zbornik XII. SAZU 1971, str. 3—134

nji« od treh vodilnih stopenj odstopanja obsega gravitacijskih območij od obsega občin niso velika, ker so občine pač bile formirane po načelu funkcionalne povezave med določenim centrom in njegovim ruralnim zaledjem.

Gravitacijsko zaledje Ljubljane kot dominantnega centra 9. stopnje zajema vso Slovenijo. Maribor se kaže kot sekundarni center (8. stopnje) na tem višjem nivoju in zajema v maksimalnem obsegu vse območje SV Slovenije. V 7. stopnjo se uvršča Celje, ki pa dejansko fungira v bistvu kot nadpoprečno opremljen center dominantne 6. stopnje. To »srednjo« stopnjo dosežejo: Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Murska Sobota in Kranj. Med gravitacijskimi območji teh centrov (ali ustreznih območij centrov sicer višje stopnje) so ponekod tudi pasovi prepletanja gravitacijskih silnic.

Centri 5. stopnje se kažejo kot sekundarna gravitacijska žarišča na srednji osnovni stopnji. Ti centri so: Jesenice, Trbovlje, Brežice (v povezavi s Krškimi), Ravne (v povezavi s Slovenj gradcem) in Ptuj. Vraščajo se v širša gravitacijska zaledja sicer vodilna centrov na srednjem nivoju, tj. centrov 6. stopnje.

Skupaj sestavlja teh 13 središč (Ljubljana, Maribor, Celje, Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Murska Sobota, Kranj, Jesenice, Trvolje, Brežice s Krškimi, Ptuj in Ravne s Slovenjgradcem) osnovno ogrodje omrežja centralnih krajev oz. slovenskega urbanega sistema. Značilnost skoraj vseh teh »regionalnih« centrov pa je, da imajo razmeroma majhna populacijska zaledja z le okrog 100.000 prebivalci (ali nekaj več v primeru Murske Sobote in Celja).

Izjema pri tem je nedvomno Maribor, ki ima v gravitacijskem zaledju takega značaja (za značilne dejavnosti 6. stopnje) skoraj 200.000 prebivalcev in perspektivni značaj večjega mesta, ki se pojavlja na podobni ravni kot Ljubljana.

Na to osnovno ogrodje sistema se vežejo še drugi centralni kraji z nižjo stopnjo centralnosti (podrobne I., III. in IV. stopnje). Pri njih gre za žarišče gravitacijskih silnic na lokalno regionalnem nivoju. Vodilni centri, značilni za ta nivo, so centri 3. stopnje. Centri 4. stopnje predstavljajo, kakor je pokazala analiza, v bistvu nadpoprečno opremljene centre na tem nižjem osnovnem nivoju. Centralni kraji 2. stopnje v sistemu fungiranje kot sekundarni centri na nižji osnovni stopnji. To so centri, ki opravljajo značilne dejavnosti, ki presegajo centralne vasi (te so v moji členitvi centri 1. stopnje), a so vezani na povsem mikroregionalne okvire. Tudi centri 2. stopnje so le »pomožni« centri, polurbanega značaja in se le kot taki vključujejo v sistem urbanih centrov.

Vodilni centralni kraji 9., 6. in 3. (s 4. stopnjo) so razporejeni razmeroma pravilno in se na splošno razvrščajo v dokaj pravilni hierarhični niz, kakor se — v smislu klasične teorije o centralnih dejavnosti v prostoru tkim. upravno načelo, to je načelo napajanja prostora s centralnimi dejavnostmi iz čim manjšega števila pravitacijskih žarišč. So pa od »regije« do regije tudi občutni odkloni, posebno na nižjem osnovnem nivoju.

Obravnavo prostorske razporeditve centralnih krajev različne stopnje, zlasti glede na razporeditev bolj dominantnih podrobnih stopenj: 9., 6. in 3. (pa tudi 5., ki je glede na 6. podrejenega pomena in 4., ki je glede na 3. dopolnilna nadrejena stopnja) pokaže nekatere značilnosti. Ljubljana jasno izstopa kot središče omrežja, kamor se neposredno vklju-

čuje več krajev 6. oz. 7. stopnje (Koper, Nova Gorica, Novo mesto, Kranj in Celje). Razen Kranja so vsi centri 6. stopnje oddaljeni od Ljubljane 65 — 85 km v zračni črti (oziroma 80 — 105 km po cesti). Jesenice in Brežice kot centra 5. stopnje se pojavita v vlogi sekundarnih centrov v izrazito periferni legi. Tretji center te stopnje, Trbovlje, pa v vmesnem, tudi v bistvu obrobem območju med Ljubljano in Celjem. Podobno so v taki vmesni legi, med Novim mestom in Celjem, tudi Brežice! SV del Slovenije je pod dominantnim vplivom Maribora, ki se kot podrejeni center na najvišji ravni pojavi tudi v periferni legi z vidika vse Slovenije. Mariboru je podrejen en center 6. stopnje (Murska Sobota) in dva centra 5. stopnje (Slovenjgradec, v perifernem položaju, in Ptuj).

Vsakega od centrov 6. stopnje obdaja več centrov 3. ali 4. stopnje (od 4 do 10) v razdaljah od 20 do 55 km, toda povečini med 20 in 30 km (ali 25 do 35 km po cesti). Pomožni centri (5. stopnje) so pa vsi 35 do 50 km oddaljeni od centrov višjih stopenj (ali 40 — 60 km po cesti).

Teritorialna razporeditev centrov 2. stopnje je povsem naključna in tudi ni mogoče ugotoviti nobene pravilnosti v razdaljah do najbližjih centrov višjih stopenj. Tudi to potrjuje, da gre tedaj pri njih za »pomožne centralne kraje«, ki se pojavljajo samo v posebnih pogojih, toda tako v urbaniziranih kot agrarnih območjih.

Poprečne velikosti značilnih gravitacijskih območij posameznih centrov na raznih stopnjah — merjene z številom prebivalstva v njih leta 1961 — je bila sledeča:

9. stopnja — 1,591.567	6. stopnja — 118.950
8. stopnja — 473.230	5. stopnja — 60.643
7. stopnja — 265.008	4. stopnja — 21.518
	3. stopnja — 16.491
	2. stopnja — 7.651

Kumulativni niz je podan v tabeli v prilogi!

Z analizo obsega »splošnih gravitacijskih območij« za centralne kraje posameznih stopenj je posredno dan tudi obseg »specifičnih« tržnih območij za nekatere vrste centralnih dejavnosti, n.pr. trgovin, ki so se izkazale kot reprezentativne za posamezne stopnje. Če bi imeli podrobne izračune za vsako vrsto teh trgovin oz. za vsa njihova **specifična gravitacijska območja**, ki predstavljajo ono specifično območje neke vrste trgovine, ki zajame najmanjše število prebivalcev-kupecev, dobimo tudi **spodnji prag** oziroma minimalno vrednost za prag. Ker teh podatkov še ni bilo mogoče obdelati, sta bili kot okvirni vzeti dve merili:

1. poprečna vrednost za **spodnji decil** v kumulativnem nizu števila prebivalcev odgovarjajočih gravitacijskih območij, in
2. najmanjša vrednost številke za prebivalstvo tistega gravitacijskega območja, kjer se nato določena trgovina pojavlja **v vseh območjih**. Prva številka, ki je bila dobljena v tej analizi je tedaj nek »prag«, ki predstavlja minimum klientele, da se določena vrsta trgovine **vobče pojavi**. Druga številka pa pomeni nek »poprečni« prag, od katerega dalje se določena trgovina normalno in redno pojavi povsod pri ustrezni stopnji. Prvi prag pomeni tedaj oni prag, kjer se določena trgovina pojavi v (poprečno) najboljših pogojih, drugi prag pa je oni, kjer se pojavi

tudi že v najslabših pogojih (n.pr. tudi že pri relativno najmanjši, a že zadostni kupni moči prebivalstva v gravitacijskem zaledju).

Gravitacijska območja
Številke za nekatere trgovine glede na prvi in drugi prag
(število prebivalstva v gravitacijskem območju)

	1. prag	2. prag
specializirana trgovina s čevlji	4.500	5.000
specializirana fotografska trgovina	4.300	6.000
specializirana trgovina s tekstilom	5.000	10.000
specializirana trgovina z železnino	5.500	8.000
specializirana trgovina s pohištvom	22.000	25.000
specializirana trgovina z bižuterijo	50.000	90.000
komisijska specializirana trgovina	90.000	230.000

(Opomba: podatki se nanašajo na stanje leta 1961!)

Iz tega je mogoče ugotoviti, da je razpon med obema vrstama »pragov« večji pri trgovinah, ki so redkejšje oz. prodajajo blago, ki se redkeje kupuje, torej takšne, ki označujejo centralne kraje višjih stopenj v hierarhični lestvici. Manjši pa je pri onih potrošnih dobrinah, ki se potrebujejo pogosteje, oziroma so bolj življenjska nujnost. Pri teh poslednjih so tedaj tudi pogoji, da je omrežje bolj enakomerno. Dalje pa kažejo ti podatki tudi, da »tržni potencial« — v primeru trgovin z redkejšjo potrošnjo — najbrže ni še povsem izkoriščen in je verjetnost, da se bo pojavilo še več te vrste trgovin, predvsem takrat, ko bo kupna moč narasla oz. bo bolj enakomerno razporejena v prostoru.

Ena od očitnih spremenljivk, ki diferencirajo »homogeno ravnino«, ki je predpostavka tako v Christallerjevem in Lösschovem modelu, je tedaj socioekonomska diferenciacija prostora, ki se pri nas najbolj izraža v razliki med še precej agrarnimi in pretežno urbaniziranimi področji. Opazovali smo, kje v kumulativnem nizu se pojavljajo pragovi, posebej še v območjih, kjer je delež agrarnega prebivalstva večji od republiškega poprečja, ki so tedaj bolj agrarna območja.

Podrobna analiza o obsegu gravitacijskih območij po posameznih stopnjah oz. kumulativni zbirni v okviru vsake stopnje jasno dokumentirajo nekatere pravilnosti oziroma vsaj značilna razmerja glede »pragov«, ki jih moramo opaziti pri centrih od 2. do 6. stopnje (kjer je zastopano po več centrov v vsaki od njih).

— Minimalni pragovi so, v celoti vzeto, **razmeroma nizki**. Za sklop dejavnosti 2. stopnje so že pri okrog 4.500 prebivalcih, pri 3. stopnji pa okrog 10.000 prebivalcih in pri 4. stopnji pri okoli 18.000, če vzamemo kot minimum vrednost pri devetem decilu celotnega zbira. Pri 5. in 6. stopnji moramo vzeti preprosto najnižjo vrednost in prag je pri okrog 50.000 oz. okrog 90.000 prebivalcih.

— Pragovi so očitno oz. **izrazito višji v bolj agrarnih območjih**. Celó če vzamemo kot vrdnosti šele zaokroženo pri prvem decilu, so ti po stopnjah: (2.) — 11.500, (3.) — 26.000, (4.) — 27.500, (5.) — 79.000, (6.) — 150.000.

Skoraj brez izjem so gravitacijska območja v agrarnih področjih vsa na vrhu celotnega zbira za vsako stopnjo.

— Razlike v razmerju med minimalnimi pragovi in pragovi v agrarnih področjih se z rastočo stopnjo zmanjšujejo. Razmerja z minimalnim pragom pa so po stopnjah: (2.) — 2,5 : 1,0; (3.) — 2,3 : 1,0; (4.) — 1,5 : 1,0; (5.) — 1,6 : 1,0; (6.) — 1,6 : 1,0.

Najožji je prehod med območji centrov 3. in 4. stopnje. To pomeni, da so z razstočim rangom značilne centralne dejavnosti, pragovi manj elastični oziroma, da ruralno-urbane dihotomije pri bolj specializiranih centralnih dejavnosti ne pridejo do izraza.

Naslednja analiza je zajela odnose med obsegom gravitacijskih območij (merjenih s številom prebivalcev v njih) pri določenih stopnjah centralnih krajev. Čeprav zaradi omenjenega malega števila centralnih krajev na posameznih stopnjah ne kaže že delati daljnosežnih zaključkov, se pa zdi, da ni slučaj, da so razlike med najmanjšim in največjim obsegom gravitacijskega območja precej večje pri centralnih krajih nižje stopnje (centri 3. in 4. podrobne stopnje) kakor pa pri centralnih krajih srednje stopnje (5. in 6. podrobne stopnje). Pri prvi skupini so razponi od 1 : 3,5 do 1 : 4,1, pri drugi skupini pa le 1 : 1,5 do 1 : 1,9! To pomeni, da so v nekem smislu pragovi za pojavljanje določenih reprezentativnih dejavnosti na spodnji, nižji stopnji, dosti bolj elastični kot na srednji stopnji. Z drugimi besedami, sistem centralnih krajev, postane bolj kozi-stenten in trdnejši šele na srednji stopnji, to je pri gravitacijskih območjih, ki jih sestavlja več občin skupaj. Ker so razponi v obsegu gravitacijskih območij veliki samo na nižji stopnji in ker so tudi mnogi manjši med onimi območji te stopnje, ki so bolj urbanizirana, lahko ugotovimo še nekaj: namreč, da obstoji tendenca, da se bodo razponi z postopnim razvojem danes še bolj ruralnih ali celo agrarnih območij v bodočnosti zmanjšali. Tako bi postal sistem bolj rigorozen, to pa je tudi ono kar predpostavlja klasična teorija o centralnih krajih.

Zanimiva je tudi primerjava med poprečno velikostjo obsega gravitacijskih območij centralnih krajev na različnih stopnjah. Dejansko ugotovljena razmerja za celotno skalo v hierarhični zgradbi ne odgovarjajo nobenemu od treh klasičnih determinirujočih načel v smislu Christallerjeve sheme. Vsekakor pa je razmerje poprečne velikosti gravitacijskih območij centrov 2. podrobne stopnje do centrov dominante 3. (in 4.) podrobne stopnje dokaj blizu 1 : 3; to je hierarhičnem nizu v smislu t. im. »tržnega principa«. Isto razmerje je mogoče ugotoviti med območji 3. stopnje centralnih krajev in območji 5. stopnje (to je, subdominantnih centralnih krajev glavne srednje stopnje). Toda razmerja med obsegom gravitacijskih območij dominantnih centralnih krajev na nižji stopnji (3. podrobna stopnja) in na srednji dominantni stopnji (6. podrobna stopnja) je dosti bližje razmerju 1 : 7, to je v smislu t. im. »administrativnega principa«.

Razmerje med centri 3. in 6. podrobne stopnje je 1 : 7,2!. Podobna je situacija v razmerju med obsegom gravitacijskih območij centralnih krajev 6. stopnje in obema centroma »višje« stopnje, Ljubljano in Maribo-

rom, to je 1 : (14 : 2), kjer si oba centra delita za Slovenijo funkcijo najvišje ravni v slovenskem hierarhičnem sistemu, če ne za vse, pa vsaj za precej reprezentativnih dejavnosti te najvišje stopnje. Dejstvo, da je območje, ki je res vseskozi navezано na Maribor omejeno v glavnem na severovzhodno Slovenijo in ne na vso slovensko Štajersko (ki je po prometni dostopnosti bliže Mariboru kot Ljubljani!) pojasnjuje dejansko manjši razpon pri Mariboru (približno 1 : 4) in višji pri Ljubljani (približno 1 : 9,4). Izgleda tedaj, da se prostorska razporeditev po najbolj optimalnem »tržnem principu« realizira samo v spodnji polovici hierarhične lestvice. To bi ustrezalo, n.pr. na področju trgovine, manj specialnim vrstam detajlistične trgovine, kjer je »tržni potencial«, ki ga predstavlja prebivalstvo oz. njegove potrebe in kupna moč, na sedanjem stanju razvoja potrošnje pač lažje zajeti in je na tržišču, če smemo tako reči, pač prostor za večje število trgovin oziroma trgovinskih centrov čim bliže potrošnikov. Pri »administrativnem principu« pa je v ospredju minimiziranje števila centralnih krajev. To pa je pri še razmeroma nizki potrošnji zelo specialnih in visokovrednih dobrin (ali tudi storitev) — kjer so »pragovi tudi dosti višji — tudi ena možna rešitev. Povečanje »potrošnje« pa situacijo lahko spremeni in »naredi prostor« za večje število centrov, ki bi nudili take storitve in dobrine, kar more pomeniti spet premik v korist razmerja po »tržnem principu«.

Ta opažanja navajam, ker kažejo da problema centralnih krajev SR v Sloveniji **ne moremo obravnavati le kot prerez skozi enkratno stanje**, če hočemo, da se pokažejo domnevne predpostavljene zakonitosti oz. pravilnosti **v dovolj izraziti obliki**. S tem pa bi hotel tudi dati stimulacijo za tako nadaljnje raziskovanje.

OBSEG GRAVITACIJSKIH STOPENJ — KUMULATIVNI NIZ

VSE STOPNJE SKUPAJ

(številke v oklepaju pomenijo stopnjo centralnega kraja)

1. Ljubljana (9)	1.591.567	28. Ravne (4)	21.904	55. Iv. gorica-Stičnalo (2)	10.286
2. Maribor (8)	473.230	29. Ajdovščina (4)	21.392	56. Dravograd (3)	10.082
3. Celje (7)	265.008	30. Slov. Konjice (3)	21.254	57. Hrastnik (3)	10.046
4. Murska Sobota (6)	150.179	31. Piran+Izola (4)	20.749	58. Prevalje (2)	9.702
5. Novo mesto (6)	139.153	32. Sevnica (3)	20.266	59. Medvode (2)	9.652
6. Kranj (6)	112.234	33. Gor. Radgona (3)	19.492	60. Ruše (2)	8.866
7. Nova Gorica (6)	100.540	34. Laško (3)	18.956	61. Rakek (2)	8.320
8. Koper (5)	92.637	35. Postojna (4)	18.690	62. Polzela (2)	7.675
9. Ptuj (5)	78.836	36. Ormož (3)	18.311	63. Pivka (2)	7.579
10. Brežice (5)	61.198	37. Idrija (4)	17.581	64. Bresternica+Senovo (2)	7.449
11. Slovenjgradec (5)	60.863	38. Lenart (3)	17.182	65. Kanal (2)	7.320
12. Jesenice (5)	52.914	39. Trebnje (3)	16.859	66. Mokronog (2)	7.262
13. Trbovlje (5)	49.404	40. Litija (3)	16.711	67. Metlika (3)	6.881
14. Kamnik+Domžale (4)	47.346	41. Mozirje (3)	16.586	68. Radeče (2)	6.858
15. Šmarje (3)	31.098	42. Ilir. Bistrica (4)	15.762	69. Vipava (2)	6.346
16. Žalec (3)	28.926	43. Zagorje (3)	15.387	70. Železniki (2)	6.335
17. Kočevje (4)	28.786	44. Sežana (3)	15.301	71. Dobrovo (2)	6.326
18. Ljutomer (4)	27.218	45. Beltinci (2)	14.974	72. Bled (3)	6.205
19. Radovljica (4)	26.898	46. Cerknica (3)	14.320	73. Kobarid (2)	5.975
20. Krško-Videm (4)	26.549	47. Radlje (2)	12.786	74. Hrpelje+Kozina (2)	5.718
21. Lendava (3)	25.843	48. Vrhnika (3)	12.589	75. Lož+Stari trg (2)	5.570
22. Škofja Loka (4)	24.133	49. Ribnica (3)	11.826	76. Boh. Bistrica (2)	5.236
23. Šoštanj-Velenje (4)	23.963	50. Tržič (3)	11.350	77. Črna (2)	4.986
24. Črnomelj (4)	23.787	51. Šentjur (2)	11.172	78. Žiri-Stara vas (2)	4.536
25. Tolmin (4)	23.503	52. Rog. Slatina (2)	10.981	79. Cerkno (2)	4.290
26. Grosuplje (3)	22.596	53. Poljčane (2)	10.706	80. Bovec (2)	3.968
27. Slov. Bistrica (3)	22.539	54. Logatec (3)	10.690	81. Vransko (2)	3.369